

Pregledni rad

UDK 502.131.1:005.94(497.6)

DOI br. 10.7251/SVR1205150R

STANJE OKOLIŠA U FEDERACIJI BIH

Mr Gordan Radić¹

Doc. dr Saša Čekrlija

Fakultet za menadžment resursa CKM Mostar, Sveučilište Hercegovina

Apstrakt: Razvoj politike okoliša u BiH ima za cilj jačanje centralnih vladinih institucija odgovornih za okoliš i razvoj relevantnih politika, kako bi se poboljšalo održivo upravljanje okolišem u cijeloj BiH. Implementacija smjernica održivog razvoja omogućava dugoročni razvoj BiH, a na tom putu BiH je pristupila većini značajnih međunarodnih ugovora i konvencija o okolišu, a pristupanje protokola dovelo bi do bolje izrade programa razvoja. Konceptija održivog razvoja odnosi se na oblik ekonomskog rasta koji zadovoljava potrebe društva kratkoročno, srednjoročno i, prije svega, dugoročno. Ta konceptija zasniva se na pretpostavci da razvoj treba zadovoljiti sadašnje potrebe, a da pri tome ne ugrozi zadovoljavanje potreba budućih generacija.

Ključne riječi: *okoliš, smjernice, zakonodavstvo, ljudski resursi*

FBiH i RS su usvojile set zakona o okolišu, koji su utemeljeni na ključnim načelima zaštite okoliša. Ustav Bosne i Hercegovine je usvojen kao Aneks 4, Okvirnog mirovnog ugovora, koji je usvojen u Dejtonu, u novembru 1995, a potpisan kasnije, u januaru 1996. u Parizu. U skladu sa Ustavom, Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta: Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republika Srpska (RS). Ustav Bosne i Hercegovine ne reguliše eksplicitno pravo na okolinu, ali u članu III.3 stoji da sve funkcije i ovlasti koje nisu eksplicitno stavljene u nadležnost institucija države, treba da se provode na razini entiteta. Federacija je složen entitet koji se sastoji od deset županija, svaki sa više općina. Svaka županija ima svoj ustav, zakone, parlament i vladu. Republika Srpska nema županija, a administrativna vlast je podijeljena između Republike i općina. U skladu sa Ustavom FBiH (usvojen 30. marta 1994), politika zaštite okoliša i iskorištavanje prirodnih resursa su u nadležnosti entiteta (FBiH i RS) i županija (član III.2.). Ovlasti mogu biti realizirane zajednički ili posebno, ili od strane županije uz koordinaciju federalnih vlasti. U oba entiteta postoji ministarstvo nadležno za okoliš, u FBiH je to Federalno

¹ doktorant iz oblasti održivog razvoja

ministarstvo prostornog uređenja i okoliša, a u Republici Srpskoj Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju. Svaka od deset županija FBiH ima Ministarstvo za okoliš, a Federacija i županije su zajednički odgovorni za okoliš.

NOVO ZAKONODAVSTVO IZ OBLASTI OKOLINE

U skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom, sva zakonska regulativa koja je bila na snazi u bivšoj SRBiH, a koja nije u suprotnosti sa Ustavom, ostaje i dalje na snazi dok drugačije ne odredi nadležni organ vlasti Bosne i Hercegovine. Novi set okolinskih zakona, definiran novim zakonskim okvirom Europske unije (financijski i tehnički potpomognuti od strane Europske komisije) je sljedeći:²

- a) Zakon o zaštiti okoliša,
- b) Zakon o zaštiti prirode,
- c) Zakon o zaštiti voda,
- d) Zakon o zaštiti zraka,
- e) Zakon o upravljanju otpadom,
- f) Zakon o fondu za zaštitu okoliša.

Pored seta okolišnih zakona na teritoriji Federacije, u okviru prostornog uređenja i građenja, doneseni su sljedeći zakoni vezani za zaštitu okoliša:

- a) Zakon o prostornom uređenju,³
- b) Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja,⁴
- c) Zakon o prostornom uređenju,⁵
- d) Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine.⁶

Oba entitetska ministarstva su pokrenula aktivnosti na pripremi provedbenih propisa i podzakonskih akata, koji će omogućiti implementaciju usvojenih zakona. Osim u zakone, načelo održivog razvoja treba integrirati u zvaničnu politiku i programe, jer će politika održivog razvoja, osim poboljšanja stanja okoliša, pomoći BiH da napreduje na svom putu ka punopravnom članstvu u EU.

² Set okolinskih zakona je usvojen u Republici Srpskoj: Službeni glasnici RS 50/02, 51/02 i 53/02 i Federaciji, objavljen u Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine, br. 33/03 od 19.07.2003. godine.

Na ovaj način su BiH entiteti dobili primarno zakonodavstvo u oblasti okoliša. Osim zakona, važno je napomenuti, da je usvojen i međuentitetski Nacionalni plan aktivnosti u oblasti okoline za BiH. Dokument je rezultat rada dvije uvažene grupe stručnjaka iz cijele BiH, a usvojen je u oba entitetska parlamenta u istovjetnom tekstu.

³ Službene novine FBiH, 52/02.

⁴ Službene novine FBiH 63/04.

⁵ Službene novine Kantona Sarajevo, 7/05.

⁶ Službene novine FBiH, 18/06.

Neophodne mjere koje država treba poduzeti s ciljem razvoja politike okoliša i bržem napretku ka punopravnom članstvu u EU su:

- a) Uspostaviti odgovarajuće kapacitete na razini države (posebice s ciljem realizacije međunarodnih ugovora o okolišu) i donijeti potrebne zakone na razini države;
- b) Pristupiti Protokolu iz Kyota, jer bi se time omogućilo strano ulaganje u povećanje energetske efikasnosti, odnosno korištenje obnovljive energije;
- c) Pojačati kapacitete za okoliš u entitetskim ministarstvima, posebice inspeksijske službe;
- d) Izvršiti opću implementaciju standarda i kriterija okoliša na osnovu strategije „dobrovoljno polučlanstvo“, što bi bio optimalan temelj razvoja institucionalnih odnosa, ne samo u sektoru okoliša;
- e) Izvršiti prethodne pravne i ekonomske analize kako bi se pristupilo konvencijama i protokolima kojima BiH nije pristupila, te regulirati njihovu implementaciju na relaciji država – entiteti/županije;
- f) Raditi na formiranju ekološki odgovornog tržišta u BiH (slanje signala akterima u gospodarstvu da je potrebno da se ekološki ponašaju, uvođenje državnih programa i ekoloških i ekonomskih poticaja);
- g) Pri realizaciji ovih koraka imati na umu da se navedene aktivnosti ne mogu obaviti isključivo unutar sektora okoliša, već integralno sa svim ostalim sektorima.

Imajući u vidu jasno opredjeljenje da Strategija o zaštiti okoliša FBiH treba da se temelji na principima održivog razvoja, da je BiH, kao što je gore navedeno, potpisnica međunarodnih ugovora, da u svom setu zakona već ima odabran set načela i smjernica, te da je opredjeljenje BiH integracija u EU, za potrebe izrade Strategije zaštite okoliša FBiH napravljena je analiza svih načela i smjernica koje proizlaze iz ovih obveza, te data ocjena njihove integriranosti u set zakona o okolišu. Na temelju ove analize, te utvrđenih načela i smjernica urađeni su ciljevi i mjere, te akcijski plan Strategije zaštite okoliša.

NAČELA I SMJERNICE

Načela na kojima se temelji Strategija su sljedeća:

- a) Strategija integriranja Bosne i Hercegovine u EU,
- b) Direkcija za EU integracije.

Smjernice na kojima se trenutno radi su jasno navedene i definirane u *Strategiji zaštite okoliša FBiH*.⁷

- a) Kako smanjiti korištenje, spriječiti opterećivanja i zagađivanja okoliša, spriječiti narušavanja, kao i poboljšanje i obnovu oštećenog okoliša;

⁷ Federalno ministarstvo turizma i okoliša, izvor :<http://www.okolis.ba/download/Federalna%20strategija%20zastite%20okolisa%20-20finalni%20nacrt.pdf>

- b) Kako zaštititi ljudsko zdravlje i poboljšati uvjete okoliša za kvalitetan život;
- c) Kako očuvati i zaštititi prirodne resurse, racionalno koristiti resurse i primijeniti način gospodarstva kojim se osigurava obnova resursa;
- d) Kako uskladiti druge interese entiteta sa zahtjevima za zaštitu okoliša;
- e) Kako učestvovati u međunarodnoj suradnji u oblasti okoliša;
- f) Kako dobiti inicijative od javnosti i pokrenuti učešće javnosti u aktivnostima koje imaju za cilj zaštitu okoliša;
- g) Kako koordinirati gospodarstvo i integrirati socijalni i ekonomski razvoj sukladno sa zahtjevima zaštite okoliša;
- h) Kako uspostaviti i razviti institucije za zaštitu i očuvanje okoliša.

INSTITUCIONALNI ASPEKT

Okolišna administracija u FBiH ima izrazito fragmentiranu i složenu (tri administrativne razine – Federacija, županije, općine) institucionalnu strukturu. U takvoj situaciji, nepostojanje jake vertikalne i horizontalne koordinacije dovelo je do toga da je upravljanje okolišem u FBiH u značajnoj mjeri neefikasno i neekonomično, iako su nadležnosti i funkcije u Federaciji, kao cjelini veoma adekvatno definirane. Naime, okolišne administracije na svim razinama (federalna, županijska i općinska), imaju zakonima definirane mandate kojima se uređuju njihove nadležnosti i funkcije. Međutim, glavni razlog postojanja praznina, preklapanja i dupliciranja nadležnosti i funkcija među ovim razinama okolišne administracije leži u nepostojanju institucionaliziranih kanala vertikalne konsultacije i mehanizama koordinacije. Ovakvi uvjeti složene administracije zahtijevaju krajnju preciznost s aspekta zakonodavstva, provođenja i kontrole. Vertikalna koordinacija u FBiH je, s aspekta ocjene strategijskih procjena okoliša radi zauzimanja stavova i davanja mišljenja, predviđena kroz Zakon o okolišu iz 2003. godine.⁸ Vlada FBiH je, u oktobru 2006. godine, donijela rješenje o imenovanju članova Savjetodavnog vijeća za okoliš, u cilju pružanja znanstvene i stručne podrške

⁸ Izvor: Službene novine FBiH, br. 33/03, Zakon se zasniva na zakonodavstvu Evropske unije (EU) iz oblasti zaštite okoliša i na pristupu koji koriste zemlje članice EU prilikom reguliranja i upravljanja zaštitom okoliša. Radi interesa i saradnje sa drugim zemljama i učešća u međunarodnim organizacijama, Bosna i Hercegovina je, izradom i usvajanjem ovog zakona, preduzela neophodne korake ka međunarodnoj saradnji. Ovim zakonom uređuju se uslovi i način obnove, zaštite, očuvanja i održivog razvoja: pejzaža, prirodnih područja, biljaka, životinja i njihovih staništa, minerala i fosila i drugih komponenti prirode na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, nadležnosti tijela koja vrše poslove iz oblasti zaštite prirode, planiranje zaštite prirode, opšte i posebice mjere za zaštitu prirode, informacijski sustav, nadzor, financiranje zaštite prirode i kaznene mjere za pravna i fizička lica. Zakonom su predviđene opće mjere zaštite okoliša (zaštita pejzaža, zaštita divljih životinja i biljaka, "Crvena lista", zaštita staništa) i posebne mjere zaštite prirode (zaštita područja, zaštita divljih vrsta i zaštita minerala i fosila), upravljanje zaštićenim područjima, aktivnosti i djelovanja u zaštićenom području, uključivanje u međunarodnu ekološku mrežu.

Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Vladi FBiH za oblast okoliša. Savjetodavno vijeće čini 13 članova, od čega deset članova predlažu nadležna županijska ministarstva za zaštitu okoliša iz znanstvenih krugova, organizacija i ustanova koje zastupaju stručne i ekonomske interese, a preostala tri člana predlažu FMOiT-a i ANU BiH-e. Pored resornih ministarstava, koja se bave segmentima okoliša, na Federalnoj razini postoje javne stručne institucije koje se bave problematikom okoliša, bilo da su u sastavu resornih ministarstava ili pod izravnom nadležnošću Vlade FBiH, čije su nadležnosti i funkcije također definirane zakonima. Uočeno je da stručna institucija koja se bavi prirodom nije uspostavljena.

Postojeće institucije treba da:

- a) obavljaju stručne poslove u različitim segmentima okoliša (Zavod za agropedologiju, Geološki zavod, Geodetska uprava za imovinske - pravne poslove, Javna preduzeća za vodna područja sliva rijeke Save i Jadranskog mora, Hidrometeorološki zavod, Zavod za statistiku),
- b) vrše nadzor i kontrolu nad aktivnostima koje utječu na stanje okoliša (Uprava za inspeksijske poslove),
- c) iniciraju, planiraju i izvršavaju aktivnosti kojima se štite ljudi, materijalna dobra i okoliš od prirodnih katastrofa, urgentnih/akcidentnih situacija i nesreća većih razmjera (Federalna uprava Civilne zaštite).

Međutim, mehanizmi koji osiguravaju razmjenu podataka i informacija, međusobnu koordinaciju i konsultacije između ovih institucija i Federalnog ministarstva okoliša i turizma, kao i ostalih resornih ministarstava koji se bave segmentima okoliša, nisu adekvatni. Zbog ovoga je u velikoj mjeri umanjena efikasnost, tj. mogućnost kvalitetnih rezultata rada na upravljanju okolišem u FBiH. Također, formalni institucionalni oblici suradnje među sektorima, koji se bave problematikom okoliša, ne postoje, što često dovodi do konflikta interesa među sektorima koji imaju utjecaja na prirodne resurse. Iako generalno postoje institucionalni elementi adekvatne okolišne administracije, ustanovljeno je da je zaštita i upravljanje okolišem kao administrativni posao relativno mlad u FBiH i da ne postoji dovoljan broj adekvatno obučenog stručnog kadra za upravljanje okolišem. Ovakva situacija dovodi do značajnog jaza između zakonski definiranih funkcija (tj. administrativnih zadataka koji se trebaju obaviti) i funkcija koje se zapravo sprovode.

Problematika ljudskih resursa u sektoru okoliša svodi se na nekoliko ključnih aspekata:

- a) mali broj stručnjaka za bilo koju oblast okoliša (otpad, emisije u zrak, buka, nuklearno zračenje, itd.);
- b) nedostatak stručnih lica i obim posla na svim administrativnim nivoima prevazilazi postojeće kapacitete, te stručnjaci rade više različitih poslova;
- c) neusklađenost planiranih i popunjenih radnih mjesta.

Prema podacima navedenim u okviru projekta *Funkcionalni pregled sektora okoliša u Bosni i Hercegovini* iz 2005. godine, BiH na 100.000 stanovnika ima 0.08 službenika u sektoru okoliša. Poređenje sa nekim europskim zemljama pokazalo je sljedeće odnose u broju službenika u sektoru okoliša na državnom, entitetskom i županijskom nivou. Suradnja i koordinacija između Federacije BiH i Republike Srpske, vezana za problematiku okoliša u BiH, ostvarena je uspostavljanjem *Međuentitetskog tijela za okoliš*. Ovo tijelo sastoji se od osam članova, od kojih su četiri člana imenovana od strane Vlade FBiH, te četiri člana od strane Vlade RS. Međuentitetsko tijelo se bavi svim pitanjima iz oblasti okoliša koja zahtijevaju usaglašen pristup entiteta. Prilikom planiranju projekta, ovo tijelo je dužno osigurati da se u obzir uzmu interesi oba entiteta, naročito u situaciji kada se radi o nesrazmjernosti u korištenju prirodnih resursa i okoline na području koje presijeca međuentitetska linija. Također, *Međuentitetsko tijelo* se bavi i pitanjima koja su prenesena u njegovu nadležnost od strane entiteta, a naročito:

- a) međunarodnim sporazumima i programima iz oblasti okoliša;
- b) saradnjom sa međunarodnim organizacijama i drugim zemljama, koordiniranjem implementacije i donošenja zakona i drugih propisa;
- c) koordiniranjem monitoringa provedbe standarda i procedura za okoliš; davanjem preporuka za uspostavljanje usaglašenih standarda kvaliteta okoliša na nivou entiteta;
- d) koordiniranjem entitetskih akcionih planova i drugih programa i planova iz oblasti okoliša; koordiniranjem monitoringa i sistema za informisanje, te prikupljanjem i razmjenom informacija.

Međuentitetsko tijelo, na svojoj 28. sjednici održanoj 27.04.2012. godine u Banjoj Luci, razmatralo je pitanja o osiguranju međuentitetske koordinacije i suradnje, te odgovarajuće koordinacije s državnim Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Razmotrena je i usvojena informacija o izradi entitetskih zakona o zaštiti okoliša, te je zaključeno da je neophodno usuglašavanje odredbi entitetskih zakona o zaštiti okoliša vezano za međuentitetsku suradnju.⁹

PRAVNI ASPEKT

Povijesno gledano, pravni sastojci zaštite okoliša javljaju se još u vrijeme starih civilizacija Grčke i Rima uz vrlo stroge odredbe usmjerene na okoliš. Ove odredbe su bile zastupljene i u zakonodavstvu srednjeg vijeka. U moderno doba ključnu ulogu u pravnoj regulaciji zaštite okoliša u pravnim sustavima ima Stockholmska konferencija o zaštiti i unapređenju okoliša iz 1972. godine. Poslije ove konferencije donesen je veliki broj međunarodnih protokola kojima su regulirana značajna pitanja iz oblasti zaštite okoliša i održivog razvoja (kao što su: sprečavanje klimatskih

⁹ Federalno ministarstvo okoliša i turizma, URL: <http://www.fmoit.gov.ba/ba/clanak/731/odrana-28-sjednica-meuentitetskog-tijela-za-okoliscaron>

promjena, zaštita međudržavnih voda, sprečavanje prekograničnog zagađenja zraka, zaštita ozonskog omotača, promet opasnog otpada itd.). Države nastoje urediti ovu granu prava s ciljem sprečavanja uništavanja okoliša i imajući u vidu zaštitu zdravlja ljudi.

Analiza zakonodavstva iz oblasti okoliša u BiH ukazala je na nedostatak velikog broja akata. Na primjer, u skladu s Okvirnim zakonom o zaštiti okoliša Federacije BiH¹⁰, predviđeno je donošenje 23 podzakonska akta, od kojih je do sada doneseno samo 6, a rokovi su prošli. Osim što veliki broj akata još nije donesen, problem je također i u tome što oni koji su doneseni nisu usklađeni prema standardima i propisima Europske unije, a također postoji i neusaglašenost između zakona koji su doneseni na različitim razinama vlasti. Iako se u BiH primjenjuje princip da zakoni doneseni na nižim razinama vlasti moraju biti u skladu s zakonom donesenim na višoj razini, ipak je došlo do određenih različitosti u zakonima na županijskom nivou, jer su neki od njih doneseni mnogo prije nego što je *Zakon o zaštiti okoliša FBiH* stupio na snagu, što uzrokuje nastajanje određenih konflikata prilikom implementacije ovih zakona. Jedan od dodatnih problema jeste nepostojanje *Prostornog plana Federacije BiH*. Ovaj plan predstavlja krovni strateški dokument na osnovu kojega će se definirati korištenje prostora i izrađivati razvojni planovi, koji će između ostalog definirati objekte i područja prirodnog nasljeđa, te ciljeve prostornog razvoja, zaštitu, korištenje i namjenu zemljišta. Uz Prostorni plan Federacije BiH, potrebno je donijeti županijske i općinske prostorne planove, za koje je potrebno da budu usaglašeni sa Prostornim planom FBiH. Poznato je da su aktivnosti na izradi ovog Plana već u toku. Međutim, poslovi na izradi Prostornog plana se odvijaju veoma sporo, te je od 2002. godine, kada je donesena odluka o izradi Prostornog plana FBiH, do 2006. godine urađen samo projektni zadatak. Nakon toga donesen je Nacrt Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine za razdoblje 2008–2028. godine.¹¹

Utvrđeno je da je nedostatak propisa i zakona o koncesijama u tome što nigdje ne obvezuje koncesora da prije nego pokrene postupak za dodjelu koncesije utvrdi mogućnosti za gradnju. Pored navedenoga tu je i problem izostanka integracije okolišne politike u ostale sektore, kao i nedostatak međusektorske saradnje prilikom izrade propisa. Kad su u pitanju međunarodne obveze, neophodno je ispunjavanje obveza o pitanju

¹⁰ Izvor: <http://www.ekoakcija.com/content/zakon-federacije-bih-0-za%C5%A1titi-okoli%C5%A1>

¹¹ Skraćena verzija Prostronog plana Federacije Bosne I Hercegovine za razdoblje 2008. – 2028. godine, URL: <https://docs.google.com/folder/d/0B35sWfkSk8ozNDIxOGE1Y2MtMDA4ZS00ODRiLWFiMmItZTQyNmNmNGJkNjQx/edit?pli=1&docId=0B35sWfkSk8ozODhLODjmZjUtYWVvkOS00NzY5LWE5MzItZDI5NWQ2NDAzNjA3>

izvještavanja, imenovanja i praćenja stanja, odnosno monitoringa. Iskustvo pokazuje da su planovi koje izrade vanjska tijela ili konzultanti loše primljeni i rijetko korišteni.

LJUDSKI RESURSI

Kvalitetan upravljački faktor ipak snažno ovisi o raspoloživim resursima i njihovim planskim korištenjem, dok je ključni indikator uspjeha pojedine organizacije danas zadovoljstvo uposlenih, sigurnost na poslu i širina spektra mogućnosti da uživaju u plodovima svoga rada. Sposobnost menadžera na različitim nivoima odlučivanja, vrlo je važan faktor u pružanju doprinosa društvu, jer nekvalitetno odlučivanje trajno remeti stupanj harmonije koja je dostignuta ranijim ispravnim odlučivanjem.

Problematika ljudskih resursa u sektoru okoliša svodi se na nekoliko ključnih aspekata:

- a) mali broj stručnjaka za bilo koju oblast okoliša (otpad, emisije u zrak, buka, nuklearno zračenje, itd.);
- b) nedostatak stručnih kadrova i obim posla na svim administrativnim nivoima prevazilazi postojeće kapacitete;
- c) stručnjaci rade više različitih poslova;
- d) neusklađenost planiranih i popunjenih radnih mjesta.

Prema podacima navedenim u okviru projekta „Funkcionalni pregled sektora okoliša u Bosni i Hercegovini“ (2005), BiH na 100.000 stanovnika ima 0.08 službenika u sektoru okoliša.¹² Usporedba s nekim europskim zemljama pokazala je sljedeće odnose u broju službenika u sektoru okoliša na državnom, entitetskom i županijskom nivou.

Tabela 1. Broj službenika u sektoru okoliša na državnom nivou¹³

Državni nivo	Broj službenika na 100.000 stanovnika
BiH	0,08
Njemačka	2,39
Finska	17,98
Švicarska	4,90

¹² stanje okoliša FBiH - izvještaj za 2010. godinu, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, str. 20, preuzeto sa http://www.fmoit.gov.ba/userfiles/file/SOER_final_bos_opt.pdf

¹³ stanje okoliša FBiH - izvještaj za 2010. godinu, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, str. 20, preuzeto sa http://www.fmoit.gov.ba/userfiles/file/SOER_final_bos_opt.pdf

Tabela 2. Broj službenika u sektoru okoliša na entitetskom nivou¹⁴

Entitetski nivo	Broj službenika na 100.000 stanovnika
FBiH	1,75
RS	1,69
Saksonija (Njemačka)	20

Tabela 3. Broj službenika u sektoru okoliša na županijskom nivou¹⁵

Županijski nivo	Broj službenika na 100.000 stanovnika
Sarajevo	2
Tuzla	1,76
Zenica-Doboj	1,75
RP Chemnitz – Njemačka	18,75
Voltlandkreis – Njemačka	15,38
Appenzell Auss. - Švicarska	26,42
Luzern - Švicarska	20

Na osnovu navedenih podataka, zaključeno je da neke europske zemlje (Njemačka, Finska i Švicarska) u poređenju sa BiH imaju:

- a) 25 – 200 puta više osoblja na državnom nivou,
- b) oko 12 puta više osoblja na entitetskom nivou,
- c) oko 8 – 18 puta više osoblja na županijskom nivou.

ZAKLJUČAK

Jednostavno je shvatiti da je održivo ono stanje u kojem se resursi koriste tako da donose održivi prinos ili prirast. Ostvarivanje ciljeva upravljanja u posebno vrijednim područjima prirode ovisi o tradiciji i nasljeđu prostora u okviru kojih se to pokušava postići. Nakon analize društvenog i ekonomskog sustava potrebno je odrediti parametre koji će dugoročno značiti uravnoteženje između ljudskog djelovanja i očuvanja prirode. Bosna i Hercegovina posjeduje značajna prirodna bogatstva koja može mobilizirati u svrhu unapređenja indeksa humanog održivog razvoja i

¹⁴ stanje okoliša FBiH - izvještaj za 2010. godinu, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, str. 20, preuzeto sa http://www.fmoit.gov.ba/userfiles/file/SOER_final_bos_opt.pdf

¹⁵ stanje okoliša FBiH - izvještaj za 2010. godinu, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, str. 20, preuzeto sa http://www.fmoit.gov.ba/userfiles/file/SOER_final_bos_opt.pdf

poboljšanje standarda svojih građana. Međutim, ozbiljne prijetnje u tome mogu predstavljati brojne zablude i ograničenja, te nepoznavanje određenih standarda i parametara. Improvizacija u svakoj djelatnosti predstavlja ograničenje u razvoju i pristupu suštini, te postizanje cilja čini neizvjesnijim. U novije vrijeme ekološki problemi sve češće izlaze iz lokalnih nacionalnih okvira, te se ne vezuju samo za zagađivanja koja prouzrokuju industrijski pogoni i postrojenja. Razvojna vizija gospodarstva mora uvažavati osnovne principe očuvanja životne sredine - princip standardizacije, princip procjene utjecaja na životnu sredinu, princip usklađenog korištenja. Formalni institucionalni oblici suradnje među sektorima, koji se bave problematikom okoliša, ne postoje, što često dovodi do konflikta interesa među sektorima koji imaju utjecaja na prirodne resurse.

FBiH i RS su usvojile set zakona o okolišu, koji su utemeljeni na ključnim načelima zaštite okoliša. Ustav Bosne i Hercegovine je usvojen kao Aneks 4, Okvirnog mirovnog ugovora, koji je usvojen u Dejtonu, u novembru 1995, a potpisan kasnije, u januaru 1996. u Parizu. U skladu sa Ustavom, Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta: Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republika Srpska (RS). Ustav Bosne i Hercegovine ne reguliše eksplicitno pravo na okolinu, ali u članu III.3 stoji da sve funkcije i ovlasti koje nisu eksplicitno stavljene u nadležnost institucija države, treba da se provode na razini entiteta. Federacija je složen entitet koji se sastoji od deset županija, svaki sa više općina. Svaka županija ima svoj ustav, zakone, parlament i vladu. Republika Srpska nema županija, a administrativna vlast je podijeljena između Republike i općina. U skladu sa Ustavom FBiH (usvojen 30. marta 1994), politika zaštite okoliša i iskorištavanje prirodnih resursa su u nadležnosti entiteta (FBiH i RS) i županija (član III.2.). Ovlasti mogu biti realizirane zajednički ili posebno, ili od strane županije uz koordinaciju federalnih vlasti. U oba entiteta postoji ministarstvo nadležno za okoliš, u FBiH je to Federalno ministarstvo prostornog uređenja i okoliša, a u Republici Srpskoj Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju. Svaka od deset županija FBiH ima Ministarstvo za okoliš, a Federacija i županije su zajednički odgovorni za okoliš.

STATE OF THE ENVIRONMENT IN THE BIH FEDERATION

Gordan Radić, M.A. and Saša Čekrljija, Ph.D., Senior Lecturer

Abstract: The development policy for environment in Bosnia and Herzegovina has the main point to get stronger central government institutions which are responsible for environment and development of relevant policies so that it could enhance sustainable managing of environment across the Bosnia and Herzegovina. Implementation of sustainable development guidelines is enabling long-term development of Bosnia and Herzegovina, along that way Bosnia and Herzegovina acceded to the most of important international agreements and conventions regarding environment and balanced link access procedure should come up with better compiled development programmes. The conception of sustainable development is related to the form of economic growth which satisfy the needs of society short-term, mid-term and first of all for a long-term. That conception is based on a presumption that development should satisfy today's needs without endangering the needs of future generations.

Key words: *environment, guidelines, legislation, human resources*

LITERATURA

1. Appleton, M.R. i Hotham, P.A.E. (2007): *Izrada planova upravljanja zaštićenim područjima u Hrvatskoj* - Priručnik. Fauna & Flora International, Cambridge
2. Službene novine FBiH, 52/02
3. Službene novine FBiH, br.33/03
4. Službene novine FBiH 63/04
5. Službene novine FBiH, 18/06
6. Službene novine Kantona Sarajevo, 7/05
7. Službeni glasnik RS 50/02
8. Službeni glasnik 51/02
9. Službeni glasnik 53/02
10. <https://docs.google.com/folder/d/0B35sWfkSk8ozNDIxOGE1Y2MtMDA4ZS00ODRiLWFiMmItZTQyNmNmNGJkNjQx/edit?pli=1&docId=0B35sWfkSk8ozODhIODJmZjUtYWVkOS00NzY5LWE5MzltZDI5NWQ2NDZlNjA>
11. www.ekoakcija.com/content/zakon-federacije-bih-o-za%C5%A1iti-okoli%C5%A1
12. www.fmoit.gov.ba/userfiles/file/SOER_final_bos_opt.pdf
13. [www.okolis.ba/download/Federalna% 20strategija%20zastite%20okolisa%20-20finalni %20nacrt.pdf](http://www.okolis.ba/download/Federalna%20strategija%20zastite%20okolisa%20-20finalni%20nacrt.pdf)

RESUME

The development policy for environment in Bosnia and Herzegovina has the aim of strengthening central government institutions liable for the environment and development of relevant politics so that managing of environment can be improved in entire Bosnia and Herzegovina. Federation is the complex entity which is composed of 10 cantons with lot of municipalities. Both entity ministries (from Federation of Bosnia and Herzegovina and from Republic of Srpska) initiate activities for preparation of execution directives and by-laws which should allow implementation of adopted laws. Except the laws principle of sustainable development should help Bosnia and Herzegovina to progress in its way to European Union. Taking in concern clear commitment that Strategy for environment protection by Federation of Bosnia and Herzegovina should be based on a principles of sustainable development and that Bosnia and Herzegovina is signatory for international agreements and that in its own laws had choosed set of principles and guidelines and that commitment of Bosnia and Herzegovina are EU integrations for the need of creating Strategy for environment protection of Federation of Bosnia and Herzegovina it is already made analysis of all principles and guidelines which come up from this obligations and the integrity of it is given within environmental legislation. Analysis of the law and regulations from the environmental protection domain pointed out the lack of great number of official records. Based on a exposed facts it is concluded that some European countries (Germany, Finaland, Sweden) comparing to Bosnia and Herzegovina has:

- a) 25- 200 times more personnel at the state level
- b) Around 12 times more personnel at the entity level
- c) Around 8-18 times more personnel at the lower levels (municipalities, cantons).